

บันทึก

เรื่อง ที่ดินที่สงวนหวงห้ามไว้ตามประกาศ เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็น
ของเทศบาลเมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖
เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ราชพัสดุ

กระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๔๑๓/๑๙๔๔๐ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กระทรวงมหาดไทยได้รับแจ้งจากจังหวัดตรังว่า เทศบาลตำบลกันตังได้ทำสัญญาลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ ให้นายชัยรัตน์ จันทรแปลง เช่าอาคารศาลาทรงไทยของเทศบาลฯ มีกำหนด ๑๒ ปีสัญญาเช่าดังกล่าวระบุให้ผู้เช่าก่อสร้างปรับปรุงศาลาทรงไทยตามแบบแปลนของเทศบาลฯ ต่อมา นายชัยรัตน์ฯ ได้ยื่นคำร้องต่อเทศบาลฯ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ว่า ตนได้ใช้จ่ายเงินก่อสร้างและปรับปรุงอาคารดังกล่าวเพิ่มอีกเป็นเงิน ๖๖๐,๐๐๐ บาท จึงขอเพิ่มระยะเวลาเช่าจาก ๑๒ ปี เป็น ๓๐ ปี ทั้งนี้ เมื่อสัญญาครบกำหนดระยะเวลาเช่า ๑๒ ปีแล้ว นายชัยรัตน์ฯ ยินดีจ่ายค่าเช่าเพิ่ม ๕% ๓ ครั้ง ๆ ละ ๓ ปี และ ๑๐% ๓ ครั้ง ครั้งละ ๓ ปี คณะเทศมนตรีฯ เห็นว่าเทศบาลฯ ไม่ได้เสียประโยชน์และเพื่อส่งเสริมการลงทุนในกิจการประกอบอาหารอันเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงมีมติให้นายชัยรัตน์ฯ เช่าอาคารดังกล่าวมีกำหนด ๓๐ ปี จังหวัดตรังเห็นชอบด้วย จึงรายงานต่อกระทรวงมหาดไทยเพื่อขออนุมัติให้เทศบาลฯ เพิ่มระยะเวลาเช่า ต่อมา เทศบาลฯ และกรมธนารักษ์มีปัญหาข้อโต้แย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงดังกล่าว โดยกรมธนารักษ์อ้างว่าเป็นที่ราชพัสดุ แต่เทศบาลฯ อ้างว่าเป็นที่ดินที่ทางราชการประกาศสงวนไว้สำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีเหตุผลดังนี้

๑. สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต (พระยาสุรินทราชา) ได้ประกาศสงวนไว้เป็นของรัฐบาลเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๕๖ สำหรับจัดการบำรุงความสุขของประชาชนและความสวยงามของบ้านเมือง

๒. สภาพเดิมเป็นที่ชายตลิ่งน้ำท่วมถึง เทศบาลฯ ได้ทำการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยสร้างเขื่อนและถมดินจัดทำเป็นสวนสาธารณะสำหรับให้ประชาชนใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

สรรพากรจังหวัดตรังอ้างว่า ได้แจ้งการครอบครองที่ดินแปลงดังกล่าวไว้แล้วตามหลักฐาน ส.ค.๑ เลขที่ ๒๐๗ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๘ และนำขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ

จังหวัดตรังเห็นว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวน่าจะไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ แต่เมื่อกรมธนารักษ์ได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุและเทศบาลฯ ได้แย้งว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ดังนั้นจังหวัดตรังจึงขอให้กระทรวงมหาดไทยประสานงานกับกรมธนารักษ์เพื่อวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวและหาข้อยุติ

กรมการปกครองเห็นว่า เทศบาลฯ และกรมธนารักษ์ต่างก็มีหลักฐานในการ

โต้แย้งกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงดังกล่าว จึงได้ส่งเรื่องไปให้กรมที่ดินพิจารณากรรมที่ดินแจ้งว่า บรรดาประกาศสงวนหวงห้ามซึ่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลประกาศสงวนหวงห้ามไว้ก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๘ ใช้บังคับ มีผลเป็นการสงวนหวงห้ามที่ชอบด้วยกฎหมายแม้ที่ดินนั้นราษฎรจะมีได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันแต่อย่างใดก็ตาม ที่ดินนั้นก็ยังคงเป็นที่หวงห้ามอยู่ เว้นแต่จะมีกฎหมายถอนสภาพจึงจะพ้นจากการเป็นที่หวงห้าม กรมการปกครองจึงได้แจ้งให้จังหวัดตรังแจ้งกรมธนารักษ์ว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวไม่ใช่ที่ราชพัสดุ แต่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และได้รับแจ้งจากจังหวัดตรังว่าได้แจ้งให้กรมธนารักษ์ทราบแล้ว และขอทราบผลการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทยในเรื่องที่เทศบาลฯ ขออนุมัติให้เพิ่มระยะเวลาเช่าอาคารศาลาทรงไทยให้แก่ นายชัยรัตน์ฯ กระทรวงมหาดไทยจึงได้แจ้งให้จังหวัดตรังทราบว่า การที่จังหวัดตรังได้ยืนยันไปถึงกรมธนารักษ์ว่าที่ดินแปลงดังกล่าวไม่ใช่ที่ราชพัสดุแต่เป็นสาธารณะของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันนั้น กรมธนารักษ์ยังไม่ได้ตอบรับหรือปฏิเสธ จึงไม่อาจจะสรุปได้ว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ดังนั้น จึงแจ้งให้จังหวัดตรังติดต่อขอทราบผลจากกรมธนารักษ์ก่อน และถ้าหากปรากฏว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแล้วเทศบาลฯ จะนำไปให้เอกชนเช่าหรือจัดประโยชน์ไม่ได้ เว้นแต่จะได้ดำเนินการขออนุญาตที่ดินตามมาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จังหวัดตรังแจ้งว่า เทศบาลฯ และกรมธนารักษ์ต่างก็ยืนยันตามเอกสารที่ตนมีอยู่เพื่อโต้แย้งกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงดังกล่าว โดยที่ไม่ได้พิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน จังหวัดตรังจึงขอให้มีการประชุมระหว่างผู้แทนกระทรวงมหาดไทยกับผู้แทนกรมธนารักษ์เพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวร่วมกัน

กระทรวงมหาดไทยได้เชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้แทนกรมธนารักษ์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง และนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกันตัง ไปประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๘ ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้

๑. เทศบาลฯ เห็นว่า ประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ มีวัตถุประสงค์ที่จะสงวนที่ดินแปลงดังกล่าวไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และที่ดินแปลงดังกล่าว น้ำท่วมถึงจึงเป็นที่ชายตลิ่ง ดังนั้น จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และไม่เป็นที่ราชพัสดุตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ และถ้าหากยังไม่มีกฎหมายถอนสภาพ ที่ดินแปลงดังกล่าวก็ยังคงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๓๓/๒๕๑๗ นอกจากนั้น เทศบาลฯ ได้อ้างรูปถ่ายในห้วงระยะเวลาต่างๆ ในอดีตว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา ๑๓๐๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ เป็นที่ดินชายตลิ่งสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

๒. ผู้แทนกรมธนารักษ์เห็นว่า ประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ มีวัตถุประสงค์ที่จะสงวนที่ดินแปลงดังกล่าวไว้เป็นของรัฐบาล และสมุหเทศาภิบาลฯ ได้นำขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยอาศัยอำนาจพระบรมราชโองการ พ.ศ. ๒๔๖๔ ในรัชกาลที่ ๖ และไม่ใช่ที่

ชายตลิ่งตามที่เทศบาลฯ อ้างไว้ เพราะใบบอกจากจังหวัดตรัง ที่ ๑๑๗/๑๑๔๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๗๓ ระบุว่าที่ดินแปลงดังกล่าวอยู่ระหว่างริมแม่น้ำกับถนนหลวง นอกจากนั้น ประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ มีขึ้นก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น จึงนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับไม่ได้

๓. ผู้แทนกรมที่ดินยืนยันความเห็นของกรมที่ดินที่ได้เคยแจ้งให้กรมการปกครองทราบไว้ บรรดาประกาศสงวนหวงห้ามซึ่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลประกาศสงวนหวงห้ามไว้ก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๘ ใช้บังคับ มีผลเป็นการสงวนหวงห้ามที่ชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่จะมีกฎหมายถอนสภาพ จึงจะพ้นการเป็นที่หวงห้ามและที่ดินแปลงดังกล่าวจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือที่ราชพัสดุ ควรจะพิจารณาข้อความในประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ กรณีที่ได้นำที่ดินแปลงดังกล่าวไปขึ้นทะเบียนหรือไม่จึงไม่ใช่สาระสำคัญที่จะนำมาพิจารณาอ้างอิง

๔. ผู้แทนจังหวัดตรังเห็นว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวควรที่จะสงวนให้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

๕. ผู้แทนกรมธนารักษ์และเทศบาลฯ เห็นว่า ควรส่งเรื่องนี้ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบด้วย

กระทรวงมหาดไทยเห็นว่า ผู้แทนกรมธนารักษ์และผู้แทนเทศบาลตำบลกันตังต่างอ้างเอกสารและกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน จึงไม่อาจหาข้อยุติได้ ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงขอหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ราชพัสดุหรือเป็นที่ดินประเภทใด

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณาเอกสารหลักฐานที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่งมาประกอบการพิจารณา ตลอดจนได้ฟังคำชี้แจงเพิ่มเติมจากผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย(กรมการปกครอง กรมที่ดิน จังหวัดตรัง และเทศบาลตำบลกันตัง) แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ว่า

๑. ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต (พระยาสุรินทรราชา) ได้มีประกาศ เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล เมืองตรังลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ โดยมีความดังนี้

“ด้วยสังเกตเห็นว่า บ้านเรือนราษฎรที่ปลูกลงที่ตลาดและริมน้ำข้างถนนเวลานี้ มักปลูกเป็นเรือนกำมะลอ กระตอมห้องหอ ทั้งปลูกเป็นฝาจากก็มีติดต่อกัน ทั้งปลูกใหญ่บ้างเล็กบ้างกว้างบ้างแคบบ้าง ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งเป็นเหตุยากลัวไฟ ซึ่งถ้าเกิดขึ้นแล้วคงไหม้ทำลายทรัพย์สินสมบัติของมหาชนให้พินาศไปหมด เวลานี้ก็เป็นสมัยที่บ้านเรือนเจริญขึ้นโดยลำดับถึงสมัยที่จะจัดการวางระเบียบปลูกสร้างเรือนโรงงานให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันอันตรายและเพื่อความสุขของประชาชนและเพื่อความงดงามของบ้านเมือง เพราะฉะนั้น ในที่ดินของรัฐบาลในเมืองตรังจะเป็นที่มีผู้ขออาศัยหรือเช่าอยู่ก็ดี เป็นที่ว่างเปล่าก็ดี หรือที่มีผู้ไปปลูกทำโดยพลการไม่มี

กรรมสิทธิ์ได้ตามกฎหมายก็ดี ซึ่งเป็นของรัฐบาลทั้งสิ้นนั้น บรรดาที่มีอาณาเขตพื้นที่ปรากฏดังต่อไปนี้ คือ

(ก) ที่ดินริมแม่น้ำท่าบลกันตัง ตรัง ทั้งสิ้น ซึ่งได้ปักหลักหมายเลขเขตไว้โดยรอบนับตั้งแต่หลักที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ เป็นลำดับกันไป จนถึงหลักที่หมายเลข ๑๐ ที่รัฐบาลได้หวงห้ามไว้สำหรับการจัดการบำรุงความสุขของประชาชนและความงามของบ้านเมือง เหตุฉะนั้น

๑. ที่ดินภายในหลักเขตซึ่งหมายอักษร (ก) ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วซึ่งเป็นทีลุ่มระดับต่ำกว่าถนนหลวง ห้ามมิให้ผู้ใดขุดดินจากพื้นที่เหล่านี้ หรือปลูกโรงเรือนบ้านเรือนลงในที่ราบนี้เป็นอันขาด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนประกาศคำสั่งนี้ จะให้เจ้าพนักงานจับตัวไปไต่สวนฟ้องศาลลงโทษตามพระราชกำหนดกฎหมาย

๒. ส่วนที่ดินริมแม่น้ำชิตติถนนวนหลวงทั้งสิ้นนั้น ผู้ใดจะถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของมิได้เลย รัฐบาลสงวนไว้จัดทำเขื่อนมิให้พัง และปลูกต้นไม้ให้เป็นทั้งงดงามแก่บ้านเรือน ที่ซึ่งปลูกไว้โดยทำสัญญาขออาศัยจากเจ้าพนักงานก็ดีหรือปลูกขึ้นโดยตนเองแต่ก่อนก็ดี ต้องรื้อออกภายใน ๗ วัน นับตั้งแต่พนักงานจะสั่งกะให้ ถ้าไม่ฟังจะถือว่าขัดคำสั่ง จะเอาตัวจัดการลงโทษตามกฎหมาย ส่วนที่ยังไม่ได้ปลูกยังว่างเปล่าอยู่นั้น ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดปลูกโรงเรือนบ้านเรือนลงก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าเมืองเป็นอันขาด”

๒. ใน พ.ศ. ๒๔๖๔ ให้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ที่ ๖๕/๕๐๗ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ ให้รวบรวมบรรดาที่ดินของหลวงในกระทรวงต่าง ๆ มาขึ้นทะเบียนราชพัสดุไว้ทางกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเสียทางเดียวเพื่อปกครองให้เป็นหลักฐานสืบไป

๓. ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ตได้ส่งบัญชีสำรวจที่หลวงไปขึ้นทะเบียนยังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งปรากฏตามหนังสือหรือรักษาการพิพัฒน์ ที่ ๕๙๑/๒๔๑๒๙ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๗๓ ว่า ได้มีการนำที่หลวงในท้องที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง รวม ๖ แปลงตามใบบอกจังหวัดตรัง ที่ ๑๑๗/๑๑๔๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๔๗๓ ไปขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุในลำดับหมายเลข ๗๓๕๗-๗๓๕๘-๗๓๕๙-๗๓๖๐-๗๓๖๑ และ ๗๓๖๒ สำหรับที่ดินแปลงที่เป็นปัญหานี้ได้แก่แปลงหมายเลข ๗๓๖๒ ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับที่ดินแปลงนี้ในบัญชีสำรวจที่ดินของหลวงว่า ที่ดินแปลงนี้ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง (มิได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเนื้อที่ดินไว้) ในช่องเหตุผลที่ดินตกมาเป็นของหลวง ระบุว่า “เป็นที่ริมแม่น้ำกันตัง ได้ปกครองยุติเป็นกรรมสิทธิ์มาแต่เดิม” ในช่องตึก เรือน โรง ฯลฯ ระบุว่า “ไม่มีสิ่งปลูกสร้างในที่ดินแต่อย่างใด” ในช่องหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน ระบุว่า “ไม่มีหนังสือสำคัญอย่างใด ได้ปกครองเป็นของหลวงมาประมาณ ๒๕ ปี” สำหรับในช่องใช้ราชการแผนกใดหรือจัดให้เข้าทำประโยชน์อย่างไรระบุว่า “ยังมิได้ทำประโยชน์อย่างใด สงวนไว้สำหรับใช้ราชการ” และที่ดินแปลงนี้มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ยาว ๑ เส้น ๔ วา จดเขตถนนหลวงและสะพานรถไฟ

ทิศใต้ ยาว ๑๐ วา จดถนนสะพานสัตว์

ทิศตะวันออก ยาว ๑๖ เส้น ๑ วา จดถนนหลวง

ทิศตะวันตก ยาว ๑๖ เส้น ๑ วา จดริมตลิ่งแม่น้ำกันตัง

๔. ใน พ.ศ. ๒๔๙๘ สรรพากรจังหวัดตรังในนามกระทรวงการคลังได้แจ้งการครอบครองที่ราชพัสดุ หมายเลข ๗๓๖๒ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแบบแจ้งการครอบครองของที่ดินแปลงดังกล่าว อันได้แก่ ส.ค.๑ เลขที่ ๒๐๗ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๘ ได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับที่ดินไว้ว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวมีจำนวนเนื้อที่ดิน ๑๓ ไร่ ๒ งาน ๕๗ ตารางวา ได้มาโดยการปกครองเป็นของหลวงตลอดมาโดยไม่มีหนังสือสำคัญอย่างใด สภาพที่ดินเป็นที่สำหรับปลูกสร้างอาคารราชการส่วนอาณาเขตของที่ดินคงเหมือนกับรายละเอียดที่ปรากฏในบัญชีสำรวจที่ดินของหลวงที่กล่าวมาแล้วใน ๓.

๕. ใน พ.ศ. ๒๔๙๘ กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ ๑๙๐๓๓/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๘ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด และนายกเทศมนตรีกรุงเทพมหานคร ขอให้แจ้งให้เทศบาลซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ทำการสำรวจที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตเทศบาล และแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยทราบ

ต่อมา เทศบาลตำบลกันตังได้มีหนังสือ ที่ ๑๖๘๒/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ แจ้งให้นายอำเภอกันตังทราบถึงผลการสำรวจที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินภายในเขตเทศบาล ซึ่งปรากฏว่ามีที่ดินริมแม่น้ำกันตัง ตั้งแต่สะพานสัตว์ลงไปยังจุดเขตทางรถไฟ คลองน้ำ และจากสะพานคลองภาษีไปจดหลักเขตของเทศบาล ทางหน้าโรงฆ่าสัตว์อีกตอนหนึ่ง ติดสำรวจเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินด้วย

๖. ต่อมา กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ได้มีการจัดทำรายการส่ง-รับที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ๗๓๖๒ ขึ้น โดยได้ขึ้นทะเบียนที่ดินแปลงดังกล่าวใหม่ เป็นที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ ตร.๑๕๐ ปรากฏรายละเอียดในรายการส่ง-รับที่ราชพัสดุว่าตั้งอยู่ที่ถนนคลองภาษี ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรังมีเนื้อที่ ๑๓ ไร่ ๒ งาน ๕๗ ตารางวา ได้มาโดยการปกครองเป็นของหลวงใช้ประโยชน์โดยเทศบาลตำบลกันตังได้จัดสร้างเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจริมแม่น้ำ ไม่มีสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน และมีอาณาเขตของที่ดิน ดังนี้

ทิศเหนือ จดถนนคลองภาษี สะพานรถไฟ ระยะ ๔๘.๐๐ เมตร

ทิศใต้ จดถนนสะพานสัตว์ ระยะ ๔๘.๐๐ เมตร

ทิศตะวันออก จดถนนคลองภาษี ระยะ ๖๔๒.๐๐ เมตร

ทิศตะวันตก จดแม่น้ำตรัง ระยะ ๖๔๒.๐๐ เมตร

(ปัจจุบัน ถนนคลองภาษีมีชื่อว่า “ถนนรัชฎา” และถนนสะพานสัตว์มีชื่อว่า “ถนนตรังคูมิตี”)

๗. ใน พ.ศ. ๒๕๐๓- พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้มีการให้เอกชนเช่าที่ดินแปลงดังกล่าวบางส่วน และต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ กระทรวงการคลังได้อนุญาตให้กรมเจ้าท่าใช้ที่ดินแปลงดังกล่าวทำท่าเทียบเรือ แต่กรมเจ้าท่ากลับนำที่ดินไปให้เทศบาลตำบลกันตังสร้างท่าเทียบเรือในนามกรมเจ้าท่าไปพลางก่อน โดยกำหนดให้เทศบาลฯ รื้อโกดังของเอกชนที่ปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าวและปรับพื้นที่ให้เรียบร้อยแต่กระทรวงการคลังเห็นว่า การที่กรมเจ้าท่าอนุญาต

ให้เทศบาลฯ ใช้ที่ดินสร้างท่าเทียบเรือเป็นการไม่ชอบด้วยระเบียบการปกครองและจัดประโยชน์ที่ดินสิ่งปลูกสร้างราชพัสดุ พุทธศักราช ๒๔๘๕ จึงขอให้จังหวัดตรังจัดให้เทศบาลฯ เช่าที่ดินดังกล่าวเสีย เทศบาลฯ จึงได้ทำสัญญาเช่าที่ดินบางส่วนกับอำเภอกันตังตั้งปรากฏตามสัญญาเช่าที่ ๘๙/๒๕๐๙ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๐๙ มีกำหนดเวลา ๓ ปี (วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๙ - วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๑) เนื้อที่ดินที่เช่าจำนวน ๓ ไร่ ๑ งาน ซึ่งรวมถึงบริเวณที่ดินที่ปลูกสร้างโกดังของเอกชนข้างต้นจำนวน ๓ หลังด้วย โดยไม่ปรากฏว่าได้มีการบอกเลิกสัญญาเช่าที่ดินกับเอกชนผู้เช่าที่ดินซึ่งเป็นผู้ปลูกสร้างโกดังเดิม และเมื่อสิ้นกำหนดเวลาเช่าตามสัญญาเช่าดังกล่าวข้างต้น เทศบาลฯ ก็ยังคงครอบครองที่ดินที่เช่าตลอดมาและเทศบาลฯ ได้เป็นผู้ทำการปรับปรุงพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำตรัง ด้านทิศตะวันออก (ได้แก่ ทิศตะวันตกของที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียนที่ ตร.๑๕๐ (๗๓๖๒) โดยทำการก่อสร้างเขื่อนถาวรแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่อนที่เทศบาลฯ จะทำการปรับปรุงริมฝั่งแม่น้ำตรังด้านดังกล่าว ที่ดินอยู่ห่างจากถนนรัชฎาไม่เกิน ๑๓ เมตร มีการกีดเซาะตลิ่งตลอดเวลา และสภาพชายฝั่งสกปรกรกรุงรังทำให้ขาดความสวยงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อยเทศบาลฯ จึงได้ทำการก่อสร้างเขื่อนพร้อมทั้งถมดินออกไปด้วย ทำให้เพิ่มเนื้อที่ดินดังกล่าวได้กว้างไม่น้อยกว่า ๒๑ เมตร ตลอดแนว จากนั้น เทศบาลฯ ก็ได้ทำการปรับปรุงบริเวณที่ดินริมฝั่งแม่น้ำตรังทั้งหมดเป็นสวนสาธารณะ และทำการก่อสร้างศาลาเรือนไทย เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน โดยเทศบาลฯ ได้เป็นผู้ทำการปรับปรุงและดูแลบริเวณดังกล่าวให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการไม่น้อยกว่า ๖,๕๐๐,๐๐๐ บาท

๘. ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ กระทรวงการคลังได้มอบอำนาจให้แก่เทศบาลตำบลกันตังฟ้องขับไล่ผู้ปลูกสร้างโกดัง แต่ก็ได้มีการดำเนินการฟ้องขับไล่ผู้ปลูกสร้างโกดังแต่อย่างใด จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๒๐ เทศบาลฯ ได้รื้อฟื้นเรื่องดังกล่าวขึ้นโดยแจ้งไปยังอำเภอกันตังว่า ขอให้อำเภอกันตังจัดการรื้อโกดังที่ปลูกสร้างบนที่ดินออกไป แต่ก็ได้มีการรื้อโกดังดังกล่าวแต่อย่างใดอีกเนื่องจากยังมีปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้าง

๙. ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ จังหวัดตรังได้มีหนังสือ ที่ ตร ๓๔/๒๑๒๗๒ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๒๒ ถึงกรมธนารักษ์ แจ้งว่า เทศบาลตำบลกันตังมีความประสงค์ขอเช่าที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ๗๓๖๒ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำตรัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง บางส่วน กว้าง ๒๗ เมตร ยาว ๓๗ เมตร เนื้อที่ ๙๙๙ ตารางเมตร หรือ ๒๔๙.๗๕ ตารางวา เพื่อดำเนินการก่อสร้างห้องอาหารศาลาไทย ซึ่งกรมธนารักษ์ได้มีหนังสือ ที่ กค ๐๔๐๔/๑๐๕๙ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๓ ถึงจังหวัดตรัง แจ้งให้ทราบว่า กรมธนารักษ์ได้พิจารณาแล้วอนุญาตให้เทศบาลฯ ปลูกสร้างอาคารห้องอาหารศาลาไทยในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าวได้ โดยกำหนดเงื่อนไขไว้หลายประการ เงื่อนไขประการสำคัญก็คือ เมื่อปลูกสร้างเสร็จเทศบาลฯ ต้องยกกรรมสิทธิ์อาคารให้แก่กระทรวงการคลัง หากเทศบาลฯ ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว กรมธนารักษ์โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๔ ขอมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคู่สัญญาแทนกระทรวงการคลังในการทำสัญญาก่อสร้างตลอดจนรายการ

และเงื่อนไขการก่อสร้างรายได้จนเสร็จการ

๑๐. ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ เทศบาลตำบลกันตังได้ทำสัญญาลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ (ซึ่งเป็นระยะเวลาก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากกรมธนารักษ์ตาม ๙.) ให้นายชัยรัตน์ จันทรแปลง เช่าอาคารศาลาเรือนไทยของเทศบาลมีกำหนด ๒ ปีสัญญาเช่าดังกล่าวระบุให้ผู้เช่าก่อสร้างปรับปรุงศาลาเรือนไทย (ที่กล่าวถึงใน ๗.) ตามแบบแปลนของเทศบาลฯ นายชัยรัตน์ฯ ได้ก่อสร้างปรับปรุงศาลาเรือนไทยและได้จัดทำเป็นห้องอาหารโดยใช้ชื่อว่า “ห้องอาหารริมน้ำ” ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๒๕ นายชัยรัตน์ฯ ได้ยื่นคำร้องต่อเทศบาลฯ ว่า ตนได้ใช้จ่ายเงินก่อสร้างและปรับปรุงอาคารดังกล่าวเป็นเงิน ๖๖๐,๐๐๐ บาท จึงขอเพิ่มระยะเวลาเช่าจาก ๑๒ ปี เป็น ๓๐ ปี ทั้งนี้ เมื่อสัญญาครบกำหนดระยะเวลาเช่า ๑๒ ปีแล้ว นายชัยรัตน์ฯ ยินดีจ่ายค่าเช่าเพิ่ม ๕% ๓ ครั้งๆ ละ ๓ ปี และ ๑๐% ๓ ครั้งๆ ละ ๓ ปี คณะเทศมนตรีฯ เห็นว่าเทศบาลฯ ไม่ได้เสียประโยชน์ และเพื่อส่งเสริมการลงทุนในกิจการประกอบอาหารอันเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงมีมติให้นายชัยรัตน์ฯ เช่าอาคารดังกล่าวมีกำหนด ๓๐ ปี จังหวัดตรังเห็นชอบด้วย จึงรายงานต่อกระทรวงมหาดไทยเพื่อขออนุมัติให้เทศบาลฯ เพิ่มระยะเวลาเช่า

๑๑. ต่อมา จังหวัดตรังได้มีหนังสือ ที่ ตร.๓๔/๑๓๑๗๔ ลงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๒๕ ถึงกรมธนารักษ์ แจ้งว่า ตามที่กรมธนารักษ์ได้อนุญาตให้เทศบาลตำบลกันตังปลูกสร้างอาคารศาลาเรือนไทยบนที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ตร.๑๕๐ (๗๓๖๒) ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติตาม ๕ ประการ นั้น เทศบาลฯ ไม่ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไข โดยแจ้งว่าไม่สามารถที่จะจดทะเบียนยกรกรรมสิทธิ์อาคารศาลาเรือนไทยให้กระทรวงการคลังได้เนื่องจากมีเอกสารหลายฉบับระบุว่า ที่ดินดังกล่าวเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินมิได้เป็นที่ราชพัสดุ หลังจากนั้น จังหวัดตรังได้มีหนังสือ ที่ ตร.๐๐๑๖/๑๙๒๒๒ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๖ ยืนยันต่อกรมธนารักษ์อีกครั้งหนึ่งว่า ที่ดินดังกล่าวไม่ใช่ที่ราชพัสดุ แต่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้ร่วมกัน ต่อมา กรมธนารักษ์จึงได้มีหนังสือ ที่ กค.๐๔๐๖/๔๘๔ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๘ ถึงจังหวัดตรังแจ้งว่า ที่ดินราชพัสดุที่เทศบาลฯ ได้แจ้งกรรมสิทธิ์นั้น เป็นที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งหวงห้ามไว้สำหรับการบำรุงความสุขของประชาชนและความงามของบ้านเมือง แม้ว่าถ้อยคำในประกาศดังกล่าวจะไม่ชัดเจนพอว่าจะหวงห้ามที่ดินไว้เพื่อการใดก็ตาม แต่ก็ได้สงวนหวงห้ามไว้เป็นของรัฐบาล ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๓ มณฑลภูเก็ตได้จัดการนำส่งขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ที่ ๖๕/๕๐๗ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ โดยระบุในช่องทะเบียนการใช้ประโยชน์ไว้โดยชัดแจ้งว่า “ยังมีได้ทำประโยชน์อย่างใดสงวนไว้สำหรับใช้ราชการ” จึงเป็นที่เห็นได้ชัดว่า ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในขณะนั้นประสงค์จะสงวนที่ดินดังกล่าวไว้สำหรับใช้ราชการ มิใช่สงวนไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ครั้นได้ประกาศใช้บรรพ ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕ แล้ว ที่ดินที่ประกาศสงวนไว้สำหรับใช้ราชการจึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะตาม

มาตรา ๑๓๐๔ (๓)^๑ และเป็นที่ราชพัสดุตามมาตรา ๔^๒ แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๔ จึงขอให้เทศบาลตำบลกันตังปฏิบัติให้ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดตามนัยหนังสือ กรมธนารักษ์ ที่ กค.๐๔๐๔/๑๐๕๙ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๔ และจังหวัดตรังได้แจ้งความเห็น ของกรมธนารักษ์ดังกล่าวให้เทศบาลตำบลกันตังทราบ

๑๒. ต่อมา จังหวัดตรังได้มีหนังสือ ที่ ตง ๐๐๑๖/๑๙๑๕๕ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๔ ถึงกระทรวงมหาดไทย แจ้งว่า เทศบาลตำบลกันตังได้นำปัญหาเรื่องนี้เสนอคณะ เทศมนตรีฯ พิจารณาในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๔ ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีมติ ยืนยันว่า ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ตร.๑๕๐ (๗๓๖๒) เป็นสาธารณสมบัติของ แผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจังหวัดตรังพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีโต้แย้ง เกี่ยวกับการกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว ต่างฝ่ายต่างยืนยันตามเอกสารที่มีอยู่ ไม่ได้มีการ พิจารณาข้อเท็จจริงร่วมกันว่าที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายใด มากน้อยแค่ไหน เพียงใด จึงหาข้อยุติในเรื่องนี้ไม่ได้ ดังนั้น เพื่อให้เรื่องยุติลงด้วยความเห็นชอบของทั้งสองฝ่าย จังหวัดตรังจึงเห็นควรมีการจัดตั้งตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยและกรมธนารักษ์ขึ้นพิจารณา ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ร่วมกัน

๑๓. ในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๔ กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดให้มีการประชุม เพื่อพิจารณาปัญหาเรื่องนี้ โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ กรมธนารักษ์กรมการ ปกครอง กรมที่ดิน จังหวัดตรัง และเทศบาลตำบลกันตัง เข้าร่วมการประชุมสรุปผลการประชุมได้ ดังนี้

๑๓.๑ ผู้แทนเทศบาลตำบลกันตังเห็นว่า ประกาศของสมุหเทศาภิบาล สำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ มีวัตถุประสงค์ที่จะสงวน ที่ดินแปลงดังกล่าวไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และที่ดินแปลงดังกล่าวนี้ท่วมถึงจึงเป็นที่ชาย

^๑ มาตรา ๑๓๐๔ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อ สาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนัก ราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธภัณฑ์

^๒ มาตรา ๔ ที่ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและขององค์การปกครองท้องถิ่น ไม่ ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

ตลิ่ง ดังนั้น จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๕^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และไม่เป็นที่ราชพัสดุตามมาตรา ๔^๔ แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยเทศบาลฯ ได้อ้างรูปถ่ายในห้วงระยะเวลาต่าง ๆ ในอดีตประกอบข้ออ้างที่ว่าที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นที่ชายตลิ่งด้วยและถ้าหากยังไม่มีกฎหมายถอนสภาพที่ดินแล้ว ที่ดินแปลงดังกล่าวก็ยังคงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๘ วรรคสอง (๑)^๕ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๓๓/๒๕๑๗^๖

๑๓.๒ ผู้แทนกรมธนารักษ์เห็นว่า ประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ มีวัตถุประสงค์ที่จะสงวนที่ดินดังกล่าวไว้เป็นของรัฐบาล และมณฑลภูเก็ตได้นำขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยอาศัยอำนาจตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ที่ ๖๕/๕๐๗ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ และไม่ใช่ที่ชายตลิ่งตามที่เทศบาลฯ อ้าง เพราะใบบอกจากจังหวัดตรัง ที่ ๑๑๗/๑๑๗๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๔๗๓ ซึ่งนำส่งที่ดินเพื่อขึ้นทะเบียน ได้ระบุไว้ว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวอยู่ระหว่างริมแม่น้ำกับถนนหลวง นอกจากนั้นประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ ใช้บังคับก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น จึงนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ประกอบการพิจารณาเรื่องนี้ไม่ได้

๑๓.๓ ผู้แทนกรมที่ดินมีความเห็นว่า บรรดาที่ดินสงวนหวงห้ามซึ่งสมุหเทศาภิบาลได้ประกาศสงวนหวงห้ามไว้ก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยการสงวนหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘ ใช้บังคับ มีผลเป็นการสงวนหวงห้ามที่ชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่จะมีกฎหมายถอนสภาพจึงจะพ้นจากการเป็นที่หวงห้าม ที่ดิน

^๓ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๑)

^๔ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๒)

^๕ มาตรา ๘ ๑

๑

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมือง การถอนสภาพหรือโอนไปเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นหรือนำไปจัดเพื่อประชาชนได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน จัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพหรือโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามอำนาจกฎหมายอื่นแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

๑

๑

^๖ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๓๓/๒๕๑๗ : ที่พิพาทเป็นส่วนหนึ่งของป่าช้าซึ่งสาธารณชนใช้เผาและฝังศพมาหลายสิบปี จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน แม้อต่อมาทางราชการจะไม่ให้เผาและฝังศพอีก ได้มีการล้างป่าช้าและสร้างสำนักงานราชการแล้ว แต่ไม่ปรากฏว่าได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ถอนสภาพที่ดินจากป่าช้าสาธารณะสำหรับสาธารณชนใช้ร่วมกันตามความในมาตรา ๘ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่พิพาทจึงยังคงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐๕ ทางราชการจะออกโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์แก่เอกชนหาได้ไม่

แปลงที่เป็นปัญหานี้จะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ราชพัสดุ ควรพิจารณาจากข้อความในประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ การนำที่ดินไปขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุไม่ใช่สาระสำคัญที่จะนำมาอ้างอิงได้

๑๓.๔ ผู้แทนจังหวัดตรังเห็นว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวควรที่จะสงวนให้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

๑๓.๕ ผู้แทนกรมธนารักษ์และเทศบาลตำบลกันตังเห็นว่า ควรส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบด้วย

๑๔. กระทรวงมหาดไทยจึงได้ขอหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อวินิจฉัยว่า ที่ดินที่สงวนหวงห้ามไว้ตามประกาศ เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล เมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ราชพัสดุหรือเป็นที่ดินประเภทใด

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณาข้อเท็จจริงและความเห็นของทั้ง ๒ ฝ่ายดังกล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่า ในเบื้องต้นจำต้องพิจารณาว่าการสงวนหวงห้ามที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล เมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ ในปัญหานี้ เห็นว่า การสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐก่อน พ.ศ. ๒๔๗๘ ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน การสงวนหรือหวงห้ามอาจกระทำโดยพระบรมราชโองการ ประกาศของสมุหเทศาภิบาล ประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือประกาศของเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ก็ได้ และจะสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อการใดก็ได้ สำหรับการยกเลิกหรือเพิกถอนการสงวนหวงห้ามนั้น ก็มีได้มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้เช่นกัน แต่โดยหลักทั่วไป หากจะมีการยกเลิกหรือเพิกถอนการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าว ก็จะต้องกระทำในลักษณะเดียวกับการสงวนหรือหวงห้ามนั้น ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘ บัญญัติวิธีการหวงห้ามที่ดินของรัฐให้เป็นไปในแนวเดียวกันโดยมาตรา ๕^๗ ได้กำหนดให้การหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าต้องกระทำโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา สำหรับการถอนการหวงห้ามนั้น มาตรา ๗^๘ แห่งพระราชบัญญัติ

^๗ มาตรา ๕ การหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในพระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุ

(๑) ความประสงค์ที่หวงห้าม
(๒) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการหวงห้าม
(๓) ที่ดินซึ่งกำหนดว่าต้องหวงห้าม

ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินดังกล่าวแล้วติดไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกา แผนที่ที่กล่าวนี้ให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา แต่ในกรณีหวงห้ามที่ดินริมทางหลวงนั้น จะกำหนดเขตที่ดินซึ่งหวงห้ามนับจากเส้นกลางทางหลวงออกไปเป็นระยะทางดังจะได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาก็ได้

^๘ มาตรา ๗ ถ้าการหวงห้ามนั้นมีได้กำหนดเวลาไว้ เมื่อจะถอนการหวงห้ามทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ก็ให้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกา ในพระราชกฤษฎีกานั้นจะระบุเงื่อนไขในการถอนไว้ก็ได้

ดังกล่าวก็ได้กำหนดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาเช่นเดียวกัน นอกจากนั้น ยังได้กำหนดไว้ในมาตรา ๗ วรรคสาม ว่า การถอนการหวงห้ามที่มีไว้ก่อนใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘ ก็ให้กระทำโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาด้วย

ใน พ.ศ. ๒๔๙๗ เมื่อมีการประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายที่ดิน พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘ แต่มาตรา ๑๐^๙ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ได้บัญญัติให้ที่ดินซึ่งได้หวงห้ามไว้เพื่อประโยชน์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘ หรือตามกฎหมายอื่นอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้คงเป็นที่หวงห้ามต่อไป สำหรับการเพิกถอนการหวงห้ามนั้น ประมวลกฎหมายที่ดินก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา ๘ วรรคสอง^{๑๐} ว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้วหรือรัฐจัดหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพก็ให้กระทำโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา แม้ว่าต่อมาได้มีการแก้ไขมาตรา ๘^{๑๑} แห่งประมวลกฎหมายที่ดินดังกล่าว โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็ตาม แต่ก็คงหลักการในการถอนสภาพที่ดินไว้ โดยการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนจัดหาที่ดินให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพก็ให้กระทำโดยการตราเป็นพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองเลิกใช้แล้วหรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน การถอนสภาพก็ให้กระทำโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

โดยผลของบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น และโดยข้อเท็จจริงที่ไม่ปรากฏหลักฐานว่า ได้มีการเพิกถอนการหวงห้ามที่ดินที่ถูกสงวนหวงห้ามโดยสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ตามประกาศ เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาลเมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน

การถอนหวงห้ามแต่บางส่วน ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕ และมาตรา ๖ ว่าด้วยแผนที่มาใช้โดยอนุโลม

การถอนหวงห้ามที่ว่ามานี้ ให้รวมทั้งการหวงห้ามที่มีไว้ก่อนใช้พระราชบัญญัตินี้ด้วย

๙ มาตรา ๑๐ ที่ดินซึ่งได้หวงห้ามไว้เพื่อประโยชน์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘ หรือตามกฎหมายอื่นอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้คงเป็นที่หวงห้ามต่อไป

๑๐ มาตรา ๘ ๑๒

๑๒

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันนั้น หากภายหลังปรากฏว่าราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้วก็ดี หรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนก็ดี ให้ถอนสภาพที่ดินนั้นได้ การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินที่จะถอนสภาพนั้นด้วย

๑๒

๑๒

๑๑ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๕)

พุทธศักราช ๒๔๕๖ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้แต่อย่างใด จึงทำให้ที่ดินที่ถูกสงวนหวงห้ามโดยประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ ยังคงสภาพเป็นที่หวงห้ามตลอดมา และเมื่อประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จึงถือได้ว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา ๑๓๐๕^{๑๒} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในส่วนที่กรมธนารักษ์ชี้แจงว่า ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มีการนำที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลฯ ไปขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ โดยมณฑลภูเก็ตได้จัดการนำส่งขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ที่ ๖๕/๕๐๗ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ จึงน่าจะถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการสงวนหวงห้ามที่ดินดังกล่าวแล้วนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) เห็นว่า แม้ใน พ.ศ. ๒๔๖๔ จะได้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ที่ ๖๕/๕๐๗ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ ให้รวบรวมบรรดาที่ดินของหลวงในกระทรวงต่าง ๆ มาขึ้นทะเบียนราชพัสดุไว้ทางกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเสียทางเดียวเพื่อปกครองให้เป็นหลักฐานสืบไป แต่พระบรมราชโองการดังกล่าวก็มีความมุ่งหมายในลักษณะเป็นเพียงคำสั่งกำหนดวิธีปฏิบัติว่า ให้รวบรวมที่ดินของหลวงในกระทรวงต่าง ๆ มาขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงที่ดินที่ได้สงวนหวงห้ามไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันด้วย ซึ่งในปัญหานี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) ก็ได้เคยมีความเห็นไว้แล้วว่า พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ดังกล่าว มีความมุ่งหมายที่จะใช้บังคับแต่เฉพาะทรัพย์สินของแผ่นดินซึ่งเป็นทรัพย์สินของกระทรวง ทบวง กรม เท่านั้นไม่ได้มีพระราชประสงค์ที่จะให้หมายรวมถึงสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแต่อย่างใด^{๑๓} ดังนั้น แม้ว่าใน พ.ศ. ๒๔๗๓ จะได้มีการนำที่ดินสงวนหวงห้ามดังกล่าวไปขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ แปลงหมายเลข ๗๓๖๒ และมีการระบุในบัญชีสำรวจที่ดินของหลวงว่า เป็นที่ดินซึ่งตกเป็นของหลวงเนื่องจากได้ปกครองยุติเป็นกรรมสิทธิ์มาแต่เดิม ตลอดจนได้มีการแจ้งการครอบครองตามแบบส.ค.๑ ก็ตาม แต่การดำเนินการดังกล่าวก็ไม่อาจทำให้มีผลเป็นการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการสงวนหวงห้ามหรือเป็นการถอนสภาพการหวงห้ามไปได้

สำหรับปัญหาที่ว่า การสงวนหวงห้ามที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล เมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ สำหรับที่ดินแปลงหมายเลข ๗๓๖๒ ที่เป็นปัญหานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการสงวนหวงห้ามไว้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) เห็นว่า เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของการออกประกาศ

^{๑๒} โปรดดูเชิงอรรถ (๑)

^{๑๓} บันทึก เรื่อง การตีความในปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (กรณีที่ดินตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี) ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนมาก ที่ สร ๐๘๐๒/๓๘๑๕ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔

ดังกล่าวแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงตามประกาศว่าในขณะนั้นได้มีราษฎรปลูกโรงเรือนและกระท่อมในบริเวณที่ดินริมแม่น้ำตำบลกันตังอย่างไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นเหตุให้น้ำกล้วอันตรายที่จะเกิดจากไฟไหม้ ดังนั้น “เพื่อป้องกันอันตรายและเพื่อความสงบสุขของประชาชนและเพื่อความงามของบ้านเมือง” สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ตจึงได้ออกประกาศหวงห้ามที่ดินบริเวณริมแม่น้ำตำบลกันตังโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของราษฎรเป็นส่วนรวม ดังปรากฏความตอนหนึ่งในการกำหนดเขตหวงห้ามไว้ว่า “ฯลฯ รัฐบาลได้หวงห้ามไว้สำหรับการบำรุงความสุขของประชาชนและความงามของบ้านเมือง ฯลฯ” พร้อมทั้งห้ามมิให้ราษฎรทำการปลูกโรงเรือนบ้านเรือนลงในที่ดินบริเวณดังกล่าวนอกจากนั้นความอีกตอนหนึ่งที่แสดงถึงเจตนารมณ์ของการหวงห้ามเพื่อประโยชน์ของราษฎรเป็นส่วนรวม ได้แก่ความที่ว่า “ฯลฯ รัฐบาลสงวนไว้จัดทำเขื่อนมิให้พังและปลูกต้นไม้ให้เป็นทั้งงามแก่บ้านเรือน ฯลฯ” ไม่ปรากฏความตอนใดที่แสดงเจตนารมณ์ได้ว่าเป็นการหวงห้ามไว้เพื่อประโยชน์ของราชการโดยเฉพาะ และถึงแม้ตามประกาศสมุหเทศาภิบาลฯ จะใช้ชื่อตามประกาศว่า “เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล” แต่ก็ต้องเข้าใจว่าในขณะนั้นที่ดินที่มีได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองหรือมีกรรมสิทธิ์ย่อมเป็นที่ดินของรัฐทั้งสิ้น และรัฐก็มีอำนาจที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มิได้หมายความว่าต้องนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการเท่านั้น แต่รัฐอาจนำไปใช้ประโยชน์เพื่อบำรุงความสุขของประชาชนได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการสงวนหวงห้ามที่ดินดังกล่าวแล้ว จึงเห็นว่าการสงวนหวงห้ามที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล เมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ สำหรับที่ดินแปลงหมายเลข ๗๓๖๒ ที่เป็นปัญหานี้ เป็นการสงวนหวงห้ามไว้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๔ (๒)^{๑๔} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ ๘) จึงเห็นว่า การสงวนหวงห้ามที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต เรื่อง จัดการสงวนที่ดินไว้เป็นของรัฐบาล เมืองตรัง ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ เป็นการสงวนหวงห้ามที่ดินไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ดังนั้น จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา ๑๓๐๔ (๒)^{๑๔} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีใช้เป็นที่ราชพัสดุตามมาตรา ๔^{๑๖} แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ การที่ทางราชการนำที่ดินแปลงดังกล่าวไปขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุแปลงหมายเลข ๗๓๖๒ ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยวัตถุประสงค์ของการสงวนหวงห้ามที่ดินตามประกาศของสมุหเทศาภิบาลดังกล่าว

(ลงชื่อ) อมร จันทรสมบูรณ์

^{๑๔} โปรดดูเชิงอรรถที่ (๑)

^{๑๕} โปรดดูเชิงอรรถที่ (๑)

^{๑๖} โปรดดูเชิงอรรถที่ (๒)

(นายอมร จันทรมบูรณ์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กรกฎาคม ๒๕๒๙